

Elsebeth Munch
Pensioneret lektor, cand. mag.

Inger Christine Munch
Øjenafdelingen,
Sjællands Universitetshospital og
Københavns Universitet

Astrid-Helene Ravn Jørgensen
Nykøbing Falster sygehus

Ny læsesynsprøve til bestemmelse af synsstyrke for nær og læsehastighed

Brug af læsesynsprøver med kontinuerlig tekst giver en langt bedre vurdering af den virkelige læseevne end brug af bogstavtavle til måling af synsstyrken, idet det at læse er en meget kompleks funktion. En tekst giver således mulighed for at vurdere læseevnen ud fra læsesynsstyrken samt læsehastigheden.

Der findes i dag flere kommercielt tilgængelige læsetests til bestemmelse af læsesynsstyrken og læsehastighed på engelsk, men kun få på dansk.

Læsetest til mål af læsesynsstyrken

I 1980 designede Bailey og Lovie læsekort til bestemmelse af læsesynsstyrke og læsehastighed. Læsekortene består af 17 rækker, med hver op til seks ubeslægtede ord af omtrent samme sværhedsgrad og på 4, 7 eller

10 bogstaver i logaritmisk aftagende skriftstørrelse. Begrundelsen for anvendelse af ubeslægtede ord i stedet for sætninger var, at nogle patienter kunne gætte sig til ord ud fra konteksten, som man ellers ikke ville være i stand til at læse.

Minnestota Low-Vision Reading Test, MNRead, blev udviklet til computerbaseret anvendelse i 1989 og som trykt materiale i 1993. Den trykte MNRead består af korte tekststykker fordelt på tre linier,

bestående af 10-14 ord af 60 tegn i aftagende printstørrelse og med varierende ordlængde og ord med forskelligt lix-tal. Sætningerne er tilpasset et bestemt lix-tal, men statistisk udvalgt efter empirisk testning. MNRead findes på dansk.

IREST-testen (the International Reading Speed Texts, the IReST) måler ikke læsesynsstyrken, men evnen til at læse en tekst printet som en typisk avisartikel. Standardiserede tekststykker på forskellige sprog er

Ved brønden stod for tiden tre slyngroser, som min far havde hentet fra terrassen

Fra starten var Hanne glad for kostplanen, som hun og Henrik havde fået vedtaget

Ved mødet traf mormor flere fra tyskkurset, med hvem hun kunne drøfte sine skavanker

Eksempler på tekststykker, der følger Radners regler.

blevet udviklet under AMD-Read projektet. Hovedformålet med dette projekt har været at udvikle værktøjer til undersøgelse af læsehandicap forårsaget af AMD.

Hver test består af 10 standardiserede tekster i samme størrelse og konfiguration som avisprint. De anvendte tekststykker er alle designet af sprogkyndige. Teksterne er standardiserede mht. indhold, længde, ord (130 ord), syntaktisk kompleksitet og layout. Formålet med disse tekster er at måle læseevne og læsehastighed. Testen findes på 17 sprog, men ikke på dansk.

Dansk Oftalmologisk Selskab udarbejdede i 1966 en læsetest til brug på hospitaler og i klinisk praksis på dansk, bestående af længere, ikke-standardiserede tekststykker fra en læsebog til 1. klasse samt en sværere tekst. Herudover indgår enkelte ord samt bogstaver og endda noder, og teksterne er skrevet på flere sprog.

Denne læseprøve er ikke længere kommercielt tilgængelig.

Radners læsesynsprøve

I 1998 udviklede den østrigske professor Wolfgang Radner en ny læsesynsprøve til måling af læsesynsstyrke samt læsehastighed. Læsesynsprøven består af tekststykker på i alt 14 ord, der er sat med logaritmisk faldende skriftstørrelse. Ved læsesynsprøven måles synsstyrken for nær målt i logRAD, som svarer til logMAR blot med en måleafstand på 40 cm i stedet for 4 m. Synsstyrken kan også aflæses i Snellen-ækvivalenter. Ydermere kan også læsehastigheden måles, og for den enkelte patient kan man udmåle den mindste skriftstørrelse, som kan læses med maksimal hastighed. Patienten skal kunne læse et tekststykke på mindre end 20 sekunder, for at det anses for læsbart for patienten. Læsesynsprøven er blevet udviklet

gennem et tværfagligt samarbejde bestående af øjenlæger, sprogkyndige og statistikere.

Disse standardiserede tekststykker er kernen i Radners læsesynsprøve.

Tekststykkerne er yderst sammenlignelige med hensyn til antal ord (14 ord), ordlængde, position af ord samt leksikalsk og grammatisk sværhedsgrad.

Hvert tekststykke består af tre linier, og hver linie er valgt til at være mellem 27 og 29 tegn inklusive mellemrum.

Radners læsesynsprøve er blevet udviklet og empirisk afprøvet i flere lande og findes i dag på talrige sprog og nu også på dansk (ud over tysk, engelsk, hollandsk, svensk, spansk, ungarsk, italiensk og fransk).

Tilgængeligheden på adskillige sprog tillader dermed international forskning på tværs af lande og sprog, hvilket er vigtigt, når effekten af nye behandlinger af fx AMD skal afprøves.

Radners læsesynsprøve er blevet brugt til at vurdere læsefunktionen i forbindelse med forskellige sygdomme. Disse spænder lige fra AMD, amblyopi til vurdering af resultater af grå stær-behandling.

Radners læsesynsprøve på dansk

Det har været vores ønske at bidrage med en dansk udgave af Radners læsesynsprøve for at kunne forbedre den kliniske vurdering af patienters læseevne og vurdere effekten af behandling, ligesom vi har ønsket at kunne indgå i internationale samarbejder omkring forbedring af behandling af øjensygdomme, som fx AMD, der er den mest almindelige årsag til blindhed i Danmark. Udvikling af en standardiseret, dansk læsesynsprøve har således været et

Fortsættes side 26

krav for at kunne opstarte klinisk afprøvning i Danmark inden for tør AMD.

I samarbejde med en sprogkyndig (lektor, cand.mag. Elsebeth Munch) konstruerede vi i 2014 46 korte tekststykker på dansk efter Radners regler.

Tekststykkerne blev testet på 100 frivillige, øjenraske testpersoner, der blev rekrutteret fra to grupper med forskellige uddannelsesniveauer. Den ene gruppe (n=50) bestod af fabriksarbejdere fra Coloplast i Mørdrup, og den anden gruppe (n=50) bestod af 50 lægestuderende fra Københavns Universitet.

Eksklusionskriterierne var Snellen visus på under 6/6 eller kendt okulær patologi.

Læsning af teksterne blev udført binokulært og med testpersonens egen læsebrille ved behov.

Alle testsessionerne blev optaget, og læsehastigheden målt med et stopur. Herudover blev alle læsefejl noteret.

Udførelse af Radners læsesynsprøve i praksis

Radners læsesynsprøve er let anvendelig i daglig klinik. Patienten bedes om at læse så langt ned ad prøven som muligt, hvorefter synsstyrken registreres. Herudover kan testen også bruges til en mere nøjagtig måling af læsehastigheden, udtrykt i ord per minut, ligesom den også kan bruges til at måle patientens kritiske skriftstørrelse, dvs. den mindste

skriftstørrelse, som kan læses med maksimal hastighed. Det kræver, at patienten instrueres i at afdække et tekststykke ad gangen, og at læsetiden og antal læsefejl noteres af øjnlægen eller en assistent.

Vi håber, at den danske udgave af Radners læsesynsprøve kan gøre nytte som et værktøj til at måle læsevnen hos øjenpatienter i såvel den daglige klinik som i forskningssammenhænge. ■